

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK
TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

“ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MEROSINING SHARQ DAVLATCHILIGI VA MADANIYATI RIVOJIDA TUTGAN O‘RNI”

mavzusidagi III xalqaro ilmiy-nazariy va
amaliy anjuman materiallari

2026-yil 12-fevral

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI
VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

O‘ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI

BOBUR NOMLI XALQARO JAMOAT FONDI

**ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR
MEROSINING SHARQ DAVLATCHILIGI VA
MADANIYATI RIVOJIDA TUTGAN O‘RNI**

III xalqaro ilmiy-nazariy va amaliy anjuman materiallari

Toshkent – 2026

O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA SINONIMIYANING AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TASNIFI

TRADITIONAL AND MODERN CLASSIFICATION OF SYNONYMY IN UZBEK LINGUISTICS.

Rahmonov G'afforjon Ro'zmatovich,

Qo'qon shahri, filologiya fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD), dotsent, Qo'qon universiteti,
Filologiya kafedrasida dotsenti,
Ishtirok etish shakli (sirtqi),

E-mail: gafforjon1968@gmail.com

DOI: [10.52773/tsuull.conf.2026./PUXK5998](https://doi.org/10.52773/tsuull.conf.2026./PUXK5998)

Annotatsiya. *Mazkur maqolada o'zbek tilshunosligida keyingi yillarda lug'aviy sinonimlarni an'anaviy hamda zamonaviy talqiniga to'xtalib, zamonaviy sinonimiyani talqin qilishda ularning leksik ma'nolari tarkibini semik tahlil qilish asosida belgilash haqida fikr yuritiladi. Shuningdek mazkur maqola tilshunoslikda zamonaviy sinonimlarning ahamiyati, tuzilishi va semik tarkibi, uning graduonimiya hodisasi bilan aloqasini tahlil qilishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *So'zning semantik strukturasi, semema, sema, nomema, semantik hodisa, semasiologik asos, lug'aviy sinonimlar, leksik ma'no, semik tahlil, ma'noviy farqlar, uslubiy xoslanish belgisi, konnotatsiya, ma'no nozikligi, emotsional bo'yoq, dominant, neytral so'z.*

Annotation. *This article discusses the traditional and modern interpretations of lexical synonyms in recent years in Uzbek linguistics, and argues for defining modern synonymy based on the seme analysis of the componential structure of their lexical meanings. It also analyzes the importance of modern synonyms in linguistics, their structure and seme composition, as well as their relationship with the phenomenon of gradonymy.*

Keywords: *Semantic structure of the word, sememe, seme, noeme, semantic phenomenon, semasiological basis, lexical synonyms, lexical meaning, seme analysis, semantic differences, stylistic differentiation feature, connotation, nuance of meaning, emotional colouring, dominant, neutral word.*

O'zbek tilshunosligida sinonimiya hodisasi leksik, morfologik, sintaktik sath birliklari misolida chuqur o'rganilgan [Yunusov,1974: 24, Sayfullayeva,1982: 20, Shamsiddinov, 1999: 32, Siddikova, 2008: 138]. Bu ishlarda sinonimiya hodisasining

mohiyati, hosil bo'lish omillari, funksional-stilistik xususiyatlari, turli sath birliklarida amal qilishi, boshqa yondosh hodisalar bilan munosabati kabi masalalar tahlil etilgan.

Sinonimlar tadqiqiga bag'ishlangan ishlarning soni ko'pligiga qaramay, ularda bu hodisaga berilgan ta'riflarning xilma-xilligi ko'zga tashlanadi.

O'zbek tilshunosligida sinonimlarga berilgan ta'riflarga an'anaviy talqin doirasida e'tibor berilsa, ularni belgilashda dastlab leksemalarning ma'no jihatdan bir xilligiga [Jumaniyozov, 1970: 35], so'ngra ma'nolarning umumiyliigi [Hojiyev, 1974: 10], keyinchalik esa ma'noviy o'xshash (aynan)likka [Rahmatullaev, 1979: 55] asoslanilganligi kuzatiladi. Sinonimiyaga berilgan dastlabki ta'riflarning aksariyatida sinonimlar leksemalar ifoda etgan ma'nolarning aynan bir xilligi asosida belgilangan. Bu esa sinonimlarning an'anaviy tahlili hamda talqinidagi asosiy etakchi qarashning mahsuli ekanligini ifodalaydi. O'tgan asrning 70-yillariga qadar o'zbek an'anaviy tilshunosligida sinonimiya hodisasiga mana shunday an'anaviy yondashuv asosida tavsif berib kelindi. O'zbek tilshunosligi taraqqiyotining keyingi bosqichlarida sinonimiyaga bo'lgan yondashuvlar ham o'zgardi. An'anaviy tilshunoslikda sinonimiyaga berilgan ta'riflarning izchil emasligi, muammo mohiyatini to'liq qamrab olmasligi ma'lum bo'ldi.

Leksik sinonimlarning leksik, morfologik, sintaktik jihatlari bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar ko'lami keng bo'lib, ular turli sathlar orqali tahlil qilishni tavsiya qiladi. O'tgan asrning 70-yillarigacha leksik sinonimiyaga judayam tor doirada ta'riflar berilgan. Jumladan, Jumaniyozov R. “O'zbek tili va adabiyoti” jurnalida nashr qilgan “Sinonimlar ta'rifi masalasi” nomli maqolasida sinonimlarning ma'no jihatdan bir xilligini ta'kidlagan bo'lsa, Akademik A.Hojiyev “O'zbek tili sinonimlarining izohli lug'ati” orqali an'anaviy tarzda sinonimiyaga berib kelingan bunday ta'riflarga tubdan o'zgartirish kiritdi [Hojiyev, 1974: 3]”. Uning fikricha, “Talaffuzi va yozilishi har xil, birlashtiruvchi ma'nosi bir xil (umumiy) bo'lgan, qo'shimcha ma'no nozikligi, emotsional bo'yog'i, qo'llanishi kabi bir qator xususiyatlari bilan o'zaro farqlanadigan so'zlar sinonimlardir [Hojiyev, 1974: 3]”.

Keyinchalik olimning fikrini professor Sh.Rahmatullayev to'ldirib, o'zbek tilshunosligida sinonimlarni semik tahlil qilish orqali ularning ma'noviy farqlanishi masalasini o'rganishga e'tiborni qaratadi. Sh.Rahmatullayevning bu muammo tahliliga oid maqolasida sinonimiyani belgilashda leksik ma'noning bo'linishi, uning tarkibiy qismlar, ya'ni sememalardan iborat ekanligini hisobga olish lozimligi ko'rsatiladi [Rahmatullayev, 1979: 56]. Bu qarash esa o'zbek tilshunosligida zamonaviy sinonimiyaga yo'naltirilgan ilk dastlabki qarashlardan biridir.

Shundan so'ng sinonimiya hodisasi tadqiqiga bag'ishlangan keyingi tadqiqotlarda “ma'nosi aynan bir” ta'rifidan voz kechildi, sinonimiyada kuzatiluvchi

ma'noviy farqlarga, uslubiy xoslanish belgisi, konnotatsiyaning ifodalanishi kabi jihatlariga ham e'tibor qaratila boshlandi. O'zbek tilshunosligida ham o'tgan asrning 80-yillaridan boshlab so'zning semantik strukturasi semik tahlil asosida o'rganila boshlandi. Bu muammo bo'yicha Sh.Rahmatullayev, H.Ne'matov, E.Begmatov, R.Rasulovlarning nazariy qarashlari maydonga keldi. Ularning ishlarida so'zning semantik strukturasi, semema, sema, nomema tushunchalariga oydinlik kiritildi. Semani hosil qiluvchi ma'no bo'laklari (sememaning tarkibiy qismlari) ning sema ekanligi asoslab berildi. Yuqorida keltirilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, leksik sinonimlar lingvistik nazariyadan tashqari amaliy tadqiqotlarda ham beqiyos ahamiyatga ega. Ular tilshunoslikni rivojlantirish bilan birga, zamonaviy axborot tizimlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada tilshunoslikda sinonimlarning ahamiyati, tuzilishi va tarkibini o'rganish uchun adabiyotlar tahlili va amaliy yondashuvlardan foydalanildi. Shuningdek, zamonaviy sinonimiya tadqiqida semik tahlil usulidan foydalanib, sinonimlarning semantik tamoyillari va bosqichlari o'rganildi. Maqsadli ravishda tanlangan maqolalar va konferensiya materiallari asosida tilshunoslikda sinonimlarning semantik tahlili bo'yicha amaliy tajribalar o'rganildi. Semantik tahlil doirasida sinonimlardan foydalanish holatlari tahlil qilinib, semantik munosabatlarni aniqlash uchun semantik tarmoqlardan foydalanish usullari ko'rib chiqildi. Mazkur metodlar asosida sinonimlarning tilshunoslikdagi nazariy va amaliy ahamiyatini aniqlashga qaratilgan kompleks yondashuv ta'minlandi. Tilshunosligimizda leksemalarni semik tahlil qilish asosida leksema lug'aviy ma'nosi orqali anglashiluvchi tushunchalar farqlandi. Darhaqiqat, ayrim leksemalarning semik tahlili ularning sememasi birdan ortiq tushunchani anglatishini ko'rsatdi. Masalan, o'zbek tilidagi ona leksemasining sememasida quyidagi tushunchalarni farqlashimiz mumkin:

- a) inson;
- b) ayol jinsiga mansub;
- d) farzandi bor ayol;
- e) g'amxo'r;
- f) mehribon;
- g) jonkuyar;
- h) fidoiy;
- i) jafokash;
- j) himoyachi;
- k) oqko'ngil;
- l) mo'nis;

- m) mushtipar;
- n) maslahatgo'y va hakazo.

Ko'rinadiki, ona leksemasi 13 ta tushunchani qamrab oladi (buni yana davom ettirish mumkin). Ammo “O'zbek tili sistem leksikologiyasi asoslari” kitobi mualliflari qayd etishganidek, tushuncha va semema o'zaro hamma vaqt ham mos kelmaydi. Bu hodisani, ayniqsa, sinonimlarda yaqqol ko'rish mumkin; *yuz, bet, aft, bashara, turq, chehra, jamol* leksemalarining sememalari, asosan, bitta tushuncha bilan “odam boshining old tomoni” atalmishi bilan bog'lanadi. Ammo ayni vaqtda har bir leksema ushbu ma'noni o'ziga xos xususiyati, ya'ni qo'shimcha ma'no munosabati bilan anglatib, ifodalab keladi. Bu qo'shimcha ma'no munosabati emotsional bo'yoqdorlik belgisiga ko'ra, ya'ni ijobiy-salbiy bo'yoqdorlik nuqtayi nazaridan tahlil qilinganda o'zaro farqlanadi. Bu esa sinonimlarni belgilashga ham semik tahlilning tatbiq etilishi sinonimik qatorlarga birlashtirilayotgan leksik birliklar ma'nolaridagi aynanlik, umumiylik va farqlilikka aniqlik kiritish imkoniyatini yaratadi.

Leksemalar sinonimik qatordan o'rin olishi uchun ularning har birida leksik ma'nolarning tarkibi o'zaro teng kelishi lozimligi ma'lum bo'ldi. Bu qarashni asoslash uchun sinonimik munosabatdagi *kuchli, baquvvat, zabardast* leksemalarining leksik ma'nolari tarkibini o'rganamiz.

Akademik A.Hojiyevning “O'zbek tili sinonimlarining izohli lug'ati”da *kuchli, baquvvat, zabardast* leksemalari sinonimlar sifatida ko'rsatilgan. Ushbu sinonim leksemalar leksik ma'nolarining tarkibi jihatidan tengligi ularga berilgan quyidagi izohlardan ham ko'rinadi: “*kuchi, quvvati ko'p*”; “*yetarli*”; “*normal darajadan ortiq*”; “*yuqori*”; “*jismoniy qobiliyati baland*”; “*kuchsizning aksi*”. Mana shu tenglik *kuchli, baquvvat, zabardast* leksemalarini sinonim qatorga birlashtiradi.

Kuchli, baquvvat, zabardast sinonim leksemalaridagi farq ularning uslubiy xoslanishi bilan bog'liq holda nutqda qo'llanish darajasi, konnotativlik belgisi, baho munosabatini ifodalashi kabilar orqali belgilanadi. Jumladan, *kuchli* leksemasida belgi (kuchlilik)ning darajasi, konnotatsiya, nutq egasining baho munosabati neytral tarzda aks etgan, *baquvvat* leksemasida esa bu belgilar nisbatan kuchli, nutq egasining ijobiy bahosi sezilarli; *zabardast* leksikasida belgining darajasi yanada ortiq, ijobiy baho munosabati lug'aviy ma'no negizida yaqqol namoyon bo'ladi.

Demak, semantik tahlil metodi orqali sinonimlar qatoridagi leksemalarning ma'no farqliligini ham kuzatishimiz mumkin ekan.

Tahlillarimiz shuni ko'rsatdiki, til sathida lug'aviy sinonimlarni belgilashda leksemalar ma'no tarkibining teng kelishi tamoyili muhim o'rin tutadi. Ammo nutqiy sinonimlarni belgilashda bunday yondashuvning ahamiyati kuzatilmaydi.

Nutqda shakllanuvchi sinonimlar ham tildagi sinonimlar kabi umumiy ma’no atrofida birlashadi. Ammo nutqiy sinonimlar birlashtiruvchi umumiy ma’nosidan tashqari, o‘ziga xos farqlovchi ma’nolariga ham ega. Ular muayyan nutqiy vaziyatdagina umumiy ma’noga ega bo‘ladi. Masalan, *xunob*, *diqqat* sinonimik qatoridagi a’zolarining lug‘aviy ma’nolarini tahlil qilamiz.

Xunob leksemasi “*siqilgan kayfiyatli*”, “*xafa*” ma’nosini anglatadi. Muayyan nutqiy vaziyatda ko‘chma ma’noda qo‘llanib, unga sinonim bo‘lib kela oladigan *diqqat* leksemasida “*kuyungan holatli*”, “*qayg‘urgan*” ma’nolari mujassam.

Bu ikki leksemaning semantik tahlili shuni ko‘rsatadiki, ular farqli ma’nolarga ham ega. Bu holat mazkur leksemalarning til sathida sinonimik qatorlardan o‘rin olishiga yo‘l bermaydi.

Yuqorida *kuchli*, *baquvvat*, *zabardast* sinonimik qatoriga e’tiborni qaratgan edik, endi fikrlarimizni quyidagi natijalar asosida semik tahlil qilib davom ettiramiz. “Kuch-quvvati me’yoriy darajadan ortiq, kuchsizning aksi” sememasidagi *kuchli*, *baquvvat*, *zabardast* sinonimik qatoriga mansub leksemalar ham differensial semasiga ko‘ra farqlanadi. Ushbu sinonimik qatoridagi leksemalarning “O‘zbek tilining izohli lug‘ati”dagi izohlariga e’tibor qaratamiz:

Kuchli. 1. Jismoniy qobiliyati, kuch-quvvati nisbatan ortiq; baquvvat. Kuchli yigit [O‘TIL, 2008: 441].

Baquvvat. 1. Kuch-quvvati normal darajadan ortiq, zo‘r jismoniy kuchga ega bo‘lgan, kuchga to‘la, kuchli [O‘TIL, 2008: 189].

Zabardast. 1. Jismoniy jihatdan baquvvat, kuchli; qudratli. Zabardast yigit [O‘TIL, 2008: 120].

Yuqoridagi leksemalarning ma’nolariga diqqat qilsak, `kuch-quvvati normal darajadan qay darajada ortiqlik` belgisi *kuchli* leksemasida nisbatan ortiq bo‘lsa, *baquvvat* leksemasida zo‘r jismoniy kuchga ega, *zabardast* leksemasida kuch-quvvati normal darajadan o‘ta ortiqligini, ya’ni qudratli ekanligini kuzatamiz. Shunga ko‘ra bu sinonimlar qatorida *kuchli* leksemasini me’yorda deb olsak, *baquvvat* leksemasida belgi me’yordan bir pog‘ona yuqorida, *zabardast* leksemasida esa belgi yanada kuchli bo‘lganligi uchun bu leksemani me’yordan ikki pog‘ona yuqorida joylashtiramiz.

Demak, yuqoridagi sinonimlar qatoridagi leksemalar ortiq-kamlik belgisiga ko‘ra o‘zaro farqlanib, graduonimiyani o‘zida quyidagicha namoyon qiladi:

“kuch-quvvati me’yordan qay holatda ortiqligi” darajalari

kuchli me’yorda(0)	baquvvat 1	zabardast 2
-----------------------	---------------	----------------

Demak, natijalarimizni quyidagi jadval asosida umumlashtiramiz:

Differensial	Daraj	Emotsi	Ortiq-kamlik	Uslubiy	Qo‘llanis	Zamo
--------------	-------	--------	--------------	---------	-----------	------

semalar	a ko'rsa tkichi	onallik		ik	h doirasi keng yoki torligi	nga munos abat
Leksemalar						
1	2	3	4	5	6	7
zabardast	2	ijobiy	me'yordan ortiq	kitobiy	tor	0
baquvvat	1	ijobiy	me'yordan ortiq	kitobiy	keng	0
kuchli	0	ijobiy	me'yorda	kitobiy	keng	0

Yoki semik tahlilimizni yana ushbu sinonimik qatorga qaratsak:

“kuch, quvvati oz, yetarli emas, jismoniy qobiliyati past” sememasida *kuchsiz*, *bequvvat*, *kamquvvat*, *zaif*, *nimjon*, *ojiz* sinonimik qatorini tahlil qilganimizda, undagi leksemalar ham differensial semalariga ko'ra farqlanib, graduonimiya hodisasini namoyon qilmoqda. Mazkur sinonimik qatordagi leksemalarning “O'zbek tilining izohli lug'ati”dagi izohlariga e'tibor qaratamiz:

Kuchsiz. 1. Jismoniy qobiliyati past, kuch-quvvati nisbatan oz; zaif [O'TIL, 2008: 242].

Bequvvat. Quvvati, darmoni oz; holsiz, nimjon, zaif. Bequvvat odam [O'TIL, 2008: 248].

Kamquvvat. Kuch-quvvati me'yordan kam, quvvati oz. Kamquvvat odam [O'TIL, 2008: 313].

Zaif. 1. Jismonan quvvati kam, bequvvat nimjon, kuchsiz. Zaif bola [O'TIL, 2008: 124].

Nimjon. 1. Kuch-quvvati kam; zaif, nozik [O'zbek tilining izohli lug'ati, 2008: 39].

Ojiz. 1. Jismoniy jihatdan kuchsiz; zaif, bequvvat, notovon. Ojiz kampir [O'TIL, 2008: 92].

Yuqoridagi leksemalarda “kuch-quvvati normal darajadan qay darajada past”ligi belgisi *kuchsiz* leksemasida jismoniy qobiliyatning me'yorda ekanligini, *bequvvat* leksemasida belgi me'yordagi leksemaga nisbatan bir oz kuchsiz, *kamquvvat* leksemasida belgi darajasi me'yorga nisbatan yana ham past bo'lsa, *zaif* leksemasida belgi yanada past darajada ifodalanmoqda. *Nimjon* leksemasida belgi darajasi o'ta past bo'lsa, *ojiz* leksemasida jismoniy qobiliyatning me'yordan pastligi ancha yuqori darajada ifodalanmoqda. Shunga ko'ra ayni sinonimik qatordagi leksemalar me'yordan pastga qarab tushib boradi, ya'ni *kuchsiz* leksemasini kuch-quvvati normal darajadan pastligi me'yorda deb belgilasak, *bequvvat* me'yordan bir pog'ona,

kamquvvat ikki pog'ona, *zaif* leksemasi me'yordan uch pog'ona, *nimjon* leksemasi me'yordan to'rt pog'ona, *ojiz* leksemasi esa me'yordan besh pog'ona pastda joylashadi.

Mazkur sinonimik qatordagi leksemalar ortiq-kamlik belgisiga ko'ra o'zaro farqlanib, graduonimiyani quyidagicha namoyon qiladi:

“kuch-quvvati normal holatdan qay nisbatda past”ligi darajalari

ojiz	nimjon	zaif	kamquvvat	bequvvat	kuchsiz
-5	-4	-3	-2	-1	me'yorda(0)

Mazkur holat bildiruvchi sinonimik qatorning semik tahlil darajasidagi ifodalanishini quyidagi jadval orqali umumlashtiramiz:

Differensial semalar Leksemalar	Daraj a ko'rsa t kichi	Emo tsion allik	Ortiq-kamlik	Uslubiylik	Qo'llanis h doirasi keng yoki torligi	Za mo nga mu nos abat
1	2	3	4	5	6	7
kuchsiz	0	0	me'yorda	kitobiy	keng	0
bequvvat	-1	0	me'yordan kam	kitobiy	tor	0
kamquvvat	-2	0	2 pog'ona kam	kitobiy	tor	0
zaif	-3	0	3 pog'ona kam	kitobiy	keng	0
nimjon	-4	0	4 pog'ona kam	so'zlashuv	keng	0
ojiz	-5	0	5 pog'ona kam	so'zlashuv	keng	0

Tilshunoslikda sinonimlar tilning lug'at boyligini, uning ma'naviy va aqliy imkoniyatlarini yoritishda muhim rol o'ynaydi. Sinonimlar tilshunoslikda so'zlarning ma'noviy munosabatlarini, ular orasidagi o'zaro aloqalarni va o'zaro ma'noviy farqlanishni aniqlashda, tilning semantik tuzilishini chuqurroq tushunishga yordam beradi. U, ayniqsa, lingvistik tadqiqotlar, tarjima, til o'qitish va matnlarni tahlil qilishda qo'llaniladi. S i n o n i m l a r tilning dinamik tabiatini va uning o'zgarishini ham ko'rsatadi, chunki u tilning yangi so'zlari va ifodalarini o'z ichiga oladi.

Tahlillarimiz shuni ko'rsatdiki, til sathida lug'aviy sinonimlarni belgilashda leksemalar ma'no tarkibining teng kelishi tamoyili muhim o'rin tutadi. Ammo nutqiy sinonimlarni belgilashda bunday yondashuvning ahamiyati kuzatilmaydi.

Xullas, o'zbek tilshunosligida sinonimlarni belgilashda an'anaviy va

zamonaviy qarashlar tubdan farq qiladi. Keyingi yillarda lug'aviy sinonimlarni ularning leksik ma'nolari tarkibini semik tahlil qilish asosida belgilash keng tus oldi. Sinonimlarni belgilashga bunday yondashuv ularning mohiyatidagi aynanlik va farqlilik belgilarini ajratishda muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda.

Adabiyotlar:

1. Apresyan Yu.D. Leksicheskaya semantika. Sinonimicheskie sredstva yazika. – M.: Nauka, 1974. – S.368
2. Abjalova M. Leksik ma'lumotlar bazalar tasnifi. // O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya, – Toshkent: ToshDo'TAU, 4/2021. – B. 86-97. (10.00.00 № 33)
3. Dadaboyev H., Abjalova M., Rashidova U. O'zbek tili sinonimlarining o'quv lug'ati. – Toshkent: BookPrint, 2023. – 810 b.
4. Hojiyev A. O'zbek tili sinonimlarining izohli lug'ati. – Toshkent: O'qituvchi, 1974. – 4-10 b.
5. Jumaniyozov R. Sinonimlar ta'rifi masalasi // O'zbek tili va adabiyoti. 1970. № 1. – 35 b.
6. Ne'matov H., Rasulov R. O'zbek tili sistem leksikologiyasi asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 1995. – 57 b.
7. Rahmatullayev Sh. Semik tahlil va leksik sinonimiyani ta'riflash masalasi // O'zbek tili va adabiyoti. 1979. №5. – 55 b.
8. Rahmatullayev Sh. Semema – mustaqil til birligi // O'zbek tili va adabiyoti. 1984. №5. – 80 b;
9. Begmatov E., Ne'matov H., Rasulov R. Leksik mikrosemema va uning tadqiq metodikasi. Sistem leksikologiya tezislarini // O'zbek tili va adabiyoti. 1989. – №6. - 35-50 b.
10. O'zbek tilidagi sinonim so'zlarning ma'lumotlar bazasi. Guvohnoma № BGU 00380. – Toshkent, 2019. (mualliflik guvohnomasi). (Abjalova Manzura Abdurashetovna, Rashidova Umida Mansurovna, Rahimov Sobir Ziyadullayevich)
11. O'zbek tilining izohli lug'ati. 5 tomlik. – Toshkent: O'zbekiston milliy entsiklopediyasi, 2008. T. II. – 441-b.